



**Azərbaycan Respublikası adından**  
**Q Ə T N A M Ə**

İş № 2(103)- /2019

“ ” 2019-cu il

Bakı şəhəri

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin mülki kollegiyası

Hakimlər Raqib Əliddin oğlu Qurbanovun sədrliyi və məruzəsi ilə, Etibar Qəzənfər oğlu Nəbiyev və Aida Əli qızı Hüseynədən ibarət tərkibdə, məhkəmə iclas katibi Lalə Adil qızı Əbdürrəhimovanın katibliyi ilə, iddiaçının nümayəndəsi və vəkili XXXX oğlunun və cavabdeh XXXX oğlunun iştirakı ilə,

Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin 2(010)- /2017 sayılı mülki iş üzrə qəbul etdiyi 26 iyul 2017-ci il tarixli qətnaməsindən cavabdeh XXXX oğlu tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən mülki işə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin binasında, açıq məhkəmə iclasında baxaraq,

**m ü ə y y ə n e t d i:**

İddiaçı «XXXX» MMC cavabdeh XXXX oğluna qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək, «XXXX» MMC ilə XXXX oğlu arasında 36 ay müddətində bağlanmış 29.09.2015-ci il tarixli XXXX sayılı daxili maliyyə lizinq müqaviləsinin vaxtından əvvəl ləğv edilməsi, XXXX oğlundan 6336 ABŞ dolları məbləğində borc pulun qaytarılma (ödəniş) gününə manat məzənnəsinə uyğun olaraq və 30,40 manat məbləğində məhkəməyə ödənilən dövlət rüsumunun əvəzinin «XXXX» MMC-nin xeyrinə tutulması, «XXXX» MMC-nin mülkiyyətində olan “XXXX” markalı, XXXX dövlət nömrə nişanlı avtomobilin «XXXX» MMC-yə qaytarılması barədə qətnamə qəbul olunmasını xahiş etmişdir.

Eyni zamanda cavabdeh XXXX oğlu ilk iddia ilə birlikdə baxılmaq üçün «XXXX» MMC-yə qarşı qarşılıqlı iddia qaldıraraq, “XXXX” markalı, XXXX dövlət nömrə nişanlı avtomobilin istifadəyə verilməsinə dair «XXXX» MMC ilə onun arasında bağlanmış 29.09.2015-ci il tarixli XXXX sayılı daxili maliyyə lizinq müqaviləsinin etibarsız hesab edilməsi barədə qətnamə qəbul olunmasını xahiş etmişdir.

Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin 26 iyul 2017-ci il tarixli 2(010)- /2017 sayılı qətnaməsi ilə ilk iddia təmin, qarşılıqlı iddia isə rədd edilmişdir.

Cavabdeh XXXX oğlu həmin qətnamədən apellyasiya şikayəti vermişdir.

Apellyasiya şikayətində işin faktiki halları göstərilmiş və əlavə olaraq göstərilmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsi maddi və prosessual hüquq normalarını pozmuş, işin hallarını tam və hərtərəfli araşdırmamış və işin hallarına uyğun olmayan nəticəyə gəlmişdir.

Məhkəmə iclasında cavabdeh XXXX oğlu apellyasiya şikayətini müdafiə etdi, iddiaçının nümayəndəsi və vəkili XXXX oğlu isə apellyasiya şikayətinə etiraz etdi.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, apellyasiya şikayəti qismən təmin edilməlidir.

Belə ki, iş materiallarına əsasən müəyyən olunur ki, iddiaçı «XXXX» MMC ilə cavabdeh XXXX oğlu arasında 29.09.2015-ci il tarixli daxili maliyyə lizinq müqaviləsi imzalanmışdır. Həmin müqaviləyə əsasən iddiaçı tərəfindən cavabdehə 36 ay müddətinə illik 25% ödəmək şərti ilə qiyməti 10973 şərti vahidi təşkil edən “XXXX” markalı, XXXX dövlət nömrə nişanlı avtomobili lizinqə vermişdir. Həmin müqavilənin əsas anlayışlar adlanan 1-ci maddəsində isə göstərilmişdir ki, tərəflər qəbul edirlər ki, bu müqavilə üzrə öhdəliklər şərti vahidi ilə ifadə olunur. Bu şərti vahidi öhdəliyin yaranına tarixinə Azərbaycan Mərkəzi Bankının bir ABŞ dollarının Azərbaycan manatına bərabər olan məbləği təşkil

edir. Bütün ödənişlər ödəmə gününə bu ABŞ dollarının Azərbaycan manatına bərabər olan məbləğlə Azərbaycan manatı ilə ödəniləcək.

İddiaçı bildirir ki, cavabdeh lizinq müqaviləsinə aid ödəniş cədvəli üzrə ödənişləri aparmamış və öz üzərinə düşən öhdəlikləri pozmuşdur. Onun müqavilə üzrə ödənilməmiş borcu 6336 ABŞ dolları təşkil edir.

Cavabdeh iddiaya etiraz edir və qarşılıqlı iddia irəli sürərək, bildirir ki, onunla «XXXX» MMC arasında heç bir lizinq münasibətləri olmamış və cəmiyyət tərəfindən «XXXX» markalı XXXX dövlət nömrə nişanlı avtomobil lizinq şərtləri əsasında onun istifadəsinə verilməmişdir. 2016-cı ilin mart ayında əvvəllər yaşadığı ünvanda üzdən tanıdığı Fazil adlı şəxs ona «XXXX» markalı XXXX dövlət nömrə nişanlı avtomobili satdığını bildirmişdir. O, Fazildən həmin avtomobilin onun adına olub-olmamasını soruşduqda ona bildirmişdir ki, avtomobil «XXXX» MMC lizinq şirkətinindir, beh verərək avtomobili lizinq şirkətindən götürüb, avtomobili sənədsiz idarə edir. XXXX bildirmişdir ki, həmin avtomobilin lizinq ödənişi manatlıdır və ödənişini ödəyə bilmədiyi üçün satır. O, XXXX 700 manat məbləğində beh vermişdir. O, XXXX birlikdə «XXXX» MMC-yə gəlmiş və oranın işçisi XXXX bildirmişdir ki, həmin avtomobil ABŞ dolları ilə lizinqə verilir. Avtomobil dollarla lizinqə verildiyi üçün o, avtomobilini almaqdan imtina etmiş, lakin XXXX verdiyi behi XXXX qaytarmağa imkanı olmadığından və behi geri almaq üçün avtomobilə alıcı axtarmağa məcbur olmuşlar. Həmin avtomobili XXXX rayonunda qeydiyyatda olan XXXX oğlu almaq istəmiş və birlikdə 08.04.2016-cı il tarixdə «XXXX» MMC-yə gəlmişdir. Lakin həmin vaxt XXXX sürücülük vəsiqəsi olmadığından müqaviləni onun adına rəsmiləşdirmək mümkün olmamışdır. Buna görə də, «XXXX» MMC-nin nümayəndəsi XXXX müqavilənin müvəqqəti olaraq onunla bağlanmasını təklif etsə də, o, bundan imtina etmişdir. Lakin XXXX ona söz vermişdir ki, lizinq müqaviləsi 1 aylıq onun adına rəsmiləşdiriləcək, 1 aydan sonra onun adından çıxarılaraq XXXX rəsmiləşdiriləcəkdir. Bundan sonra lizinq müqaviləsi onun adına rəsmiləşdirilmiş və cəmiyyət tərəfindən ona avtomobillə bağlı 10 günlük qüvvədə olan etibarnamə verilməmişdir. 19.04.2016-cı il tarixdə XXXX lizinq şirkətinə bir aylıq ödəniş edərək, öz adına etibarnamə almışdır. Sonralar o, dəfələrlə «XXXX» MMC-yə gedərək lizinq müqaviləsinin onun adından çıxarmağı tələb etsə də, şirkətdən narahatçılığa heç bir səbəb olmadığını bildirmişlər. «XXXX» MMC-nin XXXX rayon Pİ-nin XX-cü PB-yə ünvanlandığı 13.02.2017-ci il tarixli ərizəsində də faktlar bir daha sübut olunur. Buna görə də, həmin lizinq müqaviləsi etibarsız hesab edilməlidir. Onun 08.04.2016-cı il tarixinə etibarnamə rəsmiləşdirilməsinə baxmayaraq lizinq müqaviləsində tarix 29.09.2015-ci il tarix göstərilmişdir. Bu fakt lizinq şirkəti tərəfindən ona verilmiş 08.04.2016-cı il tarixli etibarnamə ilə təsdiq olunur. «XXXX» MMC tərəfindən bir dəfə də olsun ona qarşı heç bir bildiriş, pretenziya göndərilməmiş, ondan lizinq avtomobili tələb edilməmişdir. Əksinə həmişə özü «XXXX» MMC-yə müraciət etmiş, lakin hər dəfə cəmiyyət bu məsələnin ona heç bir aidiyyəti olmadığını bildirmişdir. Cəmiyyət avtomobili verdikdən sonra ümumiyyətlə taleyi ilə maraqlanmamış, avtomobilin geri qaytarılması ilə bağlı müvafiq tədbirlər görməmişdir.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, ilk iddia qismən əsaslıdır.

Belə ki, müqavilənin ləğv edilməsi, lizinq ödənişləri üzrə yaranmış borcun ödənilməsi və lizinq obyektinin qaytarılması tələblərinin qanuni əsasını Mülki Məcəllənin 747.1, 748-1.12, 748-1.12.4-cü maddələri təşkil edir.

Həmin maddələrdə göstərilmişdir ki, lizinq müqaviləsinə görə lizinq verən müəyyən əşyanı müqavilə ilə şərtləşdirilmiş müəyyən haqla, müəyyən müddətə və digər şərtlərlə (lizinq alana əmlakı satın almaq hüququnun verilməsi də daxil olmaqla) lizinq alanın istifadəsinə verməyə borcludur. Lizinq alan müəyyənləşdirilmiş dövriliklə müddətə borcludur (maddə 747.1).

Lizinq alan lizinq obyektindən istifadə üçün haqqı müqavilə ilə nəzərdə tutulan ödəniş müddətləri üzrə ardıcıl olaraq iki dəfədən artıq ödəmirsə lizinq verənin pul məbləğlərini və lizinq obyektini mübahisəsiz geri almaq və bununla da lizinq müqaviləsinə vaxtından əvvəl ləğv etmək hüququ vardır (maddə 748-1.12. və 748-1.12.4).

İş materiallarından da müəyyən olunur ki, cavabdeh müqavilə öhdəliklərini lazımınca icra etməyərək, aylıq ödənişləri vaxtında ödəməmiş və bununla da müqavilə şərtlərini pozmuşdur.

Bu baxımdan kollegiya hesab edir ki, iddiaçı müqavilənin ləğv edilməsi, lizinq ödənişləri üzrə yaranmış borcun ödənilməsi və lizinq obyektinin geri qaytarılmasını tələb etməkdə haqlıdır.

Bununla yanaşı kollegiya hesab edir ki, lizinq ödənişləri üzrə yaranmış borcun ABŞ dolları ilə tələb edilməsi əsassız olduğuna görə həmin tələblər qismən əsaslıdır.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 19-cu maddəsinin III hissəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasının ərazisində manatdan başqa pul vahidlərinin ödəniş vasitəsi kimi işlədilməsi qadağandır.

Mülki Məcəllənin 439.1-ci maddəsində isə təsbit edilmişdir ki, pul öhdəliyi manatla ifadə edilməlidir. Əgər tərəflərdən biri xarici fiziki və ya hüquqi şəxsdirsə, tərəflər pul öhdəliyini, əgər bu, qanunla qadağan edilməyibsə, xarici valyutada da müəyyənləşdirə bilərlər.

Lakin iddiaçı xarici hüquqi şəxs deyil və onunla cavabdeh arasında bağlanmış daxili lizinq müqaviləsi üzrə cavabdehin pul öhdəliyi xarici valyutada ifadə oluna bilməz.

Kollegiya izah edir ki, lizinq müqaviləsinə kredit və ipoteka müqavilələri kimi qiymət verilə bilməz və bir sıra hallarda həm lizinq verən hüquqi şəxslər, həm də lizinq alanlar səhvən elə hesab edirlər ki, bu eyni tipli müqavilələrdir.

Halbuki kredit (borc) müqaviləsi üzrə borcalan aldığı müvafiq olaraq pul və ya eyni keyfiyyətdə və miqdarda olan eyni növlü əşyaları borc verənə qaytarmağı öhdəsinə götürür (Mülki Məcəllənin 739.1-ci maddəsi).

Lizinq müqaviləsi isə mahiyyət etibarilə kirayə (icarə) müqaviləsidir və lizinq alanın özünün seçdiyi əşya lizinq verən tərəfindən əldə olunaraq onun istifadəsinə verilir, lizinq alan bunun müqabilində istifadə haqqı (muzd) ödəyir və bütün ödənişləri etdikdən sonra həmin əşyanı öz mülkiyyətinə keçirmək hüququnu əldə edir (Mülki Məcəllənin 747-ci maddəsi).

Ona görə də, borcun qaytarılması öhdəliyindən fərqli olaraq lizinq müqaviləsi üzrə ödənişlər pul öhdəliyidir və yuxarıda istinad olunan maddi hüquq normalarına görə həmin öhdəlik yalnız manatla ifadə oluna bilər.

Bu baxımdan kollegiya hesab edir ki, tərəflər arasında bağlanmış daxili maliyyə lizinq müqaviləsinin və onun tərkib hissəsi olan ödəniş cədvəlinin ABŞ dolları ilə bağlı müddəaları özü-özlüyündə etibarsız şərtlərdir.

Belə ki, Mülki Məcəllənin 6.2-ci maddəsinə görə fiziki və hüquqi şəxslər mülki hüquqları öz mənafelərini gerçəkləşdirmək üçün iradələrinə uyğun olaraq əldə edir və həyata keçirirlər. Onlar müqavilə əsasında öz hüquq və vəzifələrini müəyyənləşdirməkdə və qanunvericiliyə zidd olmayan hər hansı müqavilə şərtləri qoymaqda sərbəstdirlər.

Həmin Məcəllənin 337.1-ci maddəsində isə təsbit olunmuşdur ki, bu Məcəllədə müəyyənləşdirilmiş şərtləri pozmaqla bağlanmış əqd etibarsızdır.

Bundan başqa kollegiya nəzərə alır ki, tərəflər arasında daxili maliyyə lizinq müqaviləsi bağlandıqdan 3 ay sonra, yəni 2015-ci ilin dekabr ayında baş vermiş devalvasiyadan sonra Azərbaycan manatı ABŞ dollarına nisbətdə dəyərini təxminən 2 dəfədən artıq itirmiş, nəticədə isə cavabdeh əlverişsiz vəziyyətə düşmüşdür.

Halbuki, Mülki Məcəllənin 420.2-ci maddəsində təsbit olunmuşdur ki, müqavilənin standart şərti müqaviləyə daxil edilmiş olsa da, etimad və vicdanlılıq prinsiplərinə zidd olaraq müqavilənin digər tərəfi üçün zərərlidirsə, etibarsızdır. Bu zaman həmin şərtlərin müqaviləyə daxil edildiyi şərait, tərəflərin qarşılıqlı maraqları və sair nəzərə alınmalıdır.

Qeyd olunanlara əsasən kollegiya hesab edir ki, lizinq obyektinin dəyəri manat kimi qəbul edilməli və borc məbləği də həmin valyuta ilə hesablanmalıdır.

Belə ki, iş materiallarında olan lizinq ödənişləri cədvəlinə əsasən müəyyən olunur ki, müqavilə üzrə cavabdeh tərəfindən ilkin ödəniş 29 oktyabr 2015-ci il tarixdə olmaqla, hər ay 283 şərti vahidi ödəniş həyata keçirilməli idi. Eyni zamanda iddiaçı tərəfindən məhkəməyə təqdim edilən 13.04.2017-ci il tarixli maliyyə arayışına əsasən müəyyən

olunur ki, iddiaçı tərəfindən 13.04.2017-ci il tarixə qədər (cəmi 19 ay) olan borc tələb olunur. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının rəsmi internet saytında olan məlumatlara əsasən müəyyən olunur ki, 29 oktyabr 2015-ci il tarixə 1 ABŞ dollarının 1 Azərbaycan manatına olan məzənnəsi 1,05 təşkil edirdi.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq hesabladıqda isə müəyyən olunur ki, cavabdehin 1 ay üçün borcu 297,15 manat ( $283 \times 1,05 = 297,15$ ), 19 ay üçün cəmi borcu isə 5645,85 manat ( $297,15 \times 19 = 5645,85$ ) təşkil edir.

Beləliklə, kollegiya belə nəticəyə gəlir ki, borcun məbləğinə aid hissədə qətnamə ləğv edilməli və cavabdehdən yuxarıda göstərilən borc məbləği tutulmalıdır.

Eyni zamanda kollegiya qeyd edir ki, qarşılıqlı iddia rədd edilməlidir.

Belə ki, cavabdehin istinad etdiyi halları nəzərə alaraq kollegiya qeyd edir ki, qarşılıqlı iddia tələblərinin qanuni əsasını Mülki Məcəllənin 339.2, 339.3, 340.1 və 340.2-ci maddələri ilə tənzimləyir.

Həmin maddələrin tələblərinə görə şəxs əqd bağlanması məqsədi ilə aldadıldıqda, həmin əqdi mübahisələndirə bilər. Belə mübahisələndirmə əqdin aldatma olmadan bağlanma bilməyəcəyinin aşkar olduğu hallarda həyata keçirilir. Əgər tərəflərdən biri aşkar edilsəydi, digər tərəfin əqd bağlamayacağı hallar barəsində susmuşsa, aldadılmış tərəf əqdi mübahisələndirə bilər. Barəsində susulan hallar barəsində məlumat vermək vəzifəsi yalnız o zaman ola bilər ki, digər tərəf vicdanla bunu gözləsin (maddə 339.2).

Aldatma yolu ilə bağlanmış əqdin mübahisələndirilməsi üçün tərəfin yanlış məlumat verərkən fayda götürmək məqsədini, yaxud digər tərəfə zərər vurmaq məqsədini güdmüş olduğunun əhəmiyyəti yoxdur. Üçüncü şəxs tərəfindən aldadılma halında, əgər bu əqddən fayda götürən şəxs aldatmadan xəbərdar idisə və ya xəbərdar olmalı idisə, əqd mübahisələndirilə bilər. Əgər hər iki tərəf aldatma yolu ilə hərəkət etmişsə, onlardan heç birinin ixtiyarı yoxdur ki, aldadıldığına istinad edərək əqdi mübahisələndirsin və ya zərərin əvəzinin ödənilməsinə tələb etsin (maddə 339.3).

Uydurma əqd ona uyğun hüquqi nəticələr yaratmaq niyyəti olmadan yalnız görünüş üçün bağlanmış əqddir. Uydurma əqd əhəmiyyətsizdir (maddə 340.1).

Yalan əqd başqa əqdi pərdələmək məqsədi ilə bağlanan əqddir. Yalan əqd əhəmiyyətsizdir. Yalan əqdə onun mahiyyəti nəzərə alınmaqla, tərəflərin həmin əqdi bağlayarkən əslində nəzərdə tutduqları əqdə aid olan qaydalar tətbiq edilir (maddə 340.2).

Lakin hazırkı işdə qeyd olunan maddələrin dispozişiyaya şərtləri müəyyən edilmir. Belə ki, iddiaçı bu halların təsdiqi barədə mötəbər sübutları təqdim etməmiş və Mülki Prosesual Məcəllənin 77.1-ci maddəsi ilə üzərinə düşən sübut etmə vəzifəsini yerinə yetirə bilməmişdir.

Cavabdehin «XXXX» MMC tərəfindən DİN XXXX rayon Pİ-nin XX-cü polis bölməsinə ünvanlanmış 13.02.2017-ci il tarixli ərizəyə istinad etməsi əsassızdır.

Çünki cavabdehin bildirdiyi hallar həqiqətən mövcud olsaydı, o zaman tərəflər sonradan müqaviləni dəyişdirər, yenidən bağlayar, yaxud qarşılıqlı razılaşmaya əsasən ləğv edərdilər. Lakin hazırkı işdə qeyd edilən hallardan heç biri baş verməmişdir. Ona görə də, həmin ərizənin heç bir hüquqi əsası yoxdur.

İddiaçının nümayəndəsi də məhkəmə iclasında bildirdi ki, ərizədə 08 aprel 2016-cı il tarixə istinad edilməsi texniki səhv olaraq baş vermişdir. Əslində müqavilənin tarixi 29 sentyabr 2015-ci ildir.

Həmçinin kollegiya qeyd edir ki, daxili lizinq müqaviləsinin 29 sentyabr 2015-ci il tarixdə bağlanması həm müqavilə ilə, həm də təhvil-təslim aktı ilə təsdiq olunur.

Qeyd olunanlara əsasən kollegiya hesab edir ki, cavabdeh tərəfindən irəli sürülmüş müqavilənin etibarsız hesab edilməsi barədə iddia tələbləri təmin edilməməli və onun dəlilləri əsassız hesab edilməlidir.

Göstərilənlərə əsasən və Mülki Prosesual Məcəllənin 384.0.2, 392, 393, 405-ci maddələrini rəhbər tutaraq, məhkəmə kollegiyası

**qə t e t d i:**

Cavabdeh XXXX oğlu tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti qismən təmin edilsin.

Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin 2(010)- /2017 sayılı mülki iş üzrə qəbul etdiyi 26 iyul 2017-ci il tarixli qətnaməsi ilk iddianın tam təmin edilməsi və borcun tutulması hissəsində ləğv edilsin.

İlk iddia qismən təmin edilsin.

Cavabdeh XXXX oğlundan 5645,85 manat məbləğində pul vəsaiti tutularaq iddiaçı «XXXX» MMC-yə ödənilsin.

Qalan hissədə həmin iddia təmin edilməsin.

Qətnamə qalan hissədə dəyişdirilmədən saxlanılsın.

Qətnamədən rəsmi qaydada verildiyi gündən 2 ay müddətində Bakı Apellyasiya Məhkəməsi vasitəsi ilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinə kassasiya şikayəti verilə bilər.

Sədrlik edən: imza

Hakimlər: imzalar

Əsli ilə düzdür:

Hakim

Rağib Qurbanov